

RAČUNOVODSTVO PREDUZEĆA U ZEMLJAMA U TRANZICIJI

ACCOUNTING OF THE COMPANIES IN THE COUNTRIES IN TRANSITION

Sandra Erkić dipl.ek
sandraerkiceva@gmail.com

Stefan Cvijetić dipl.ek
stefancvijetic@yahoo.com

Svetlana Pajić dipl.ek
svetlana.p.ug@outlook.com

Rezime: U savremenim uslovima poslovanja, tehnički, a naročito tržišni faktori, predstavljaju osnovu u ostvarivanju poslovnog uspjeha, pa zato upravljanja i rukovođenja konkretnim preduzećima postaju sve komplikovanija. Informacioni sistem preduzeća treba da pomogne definisanju njegove upravljačke funkcije i poslovne politike.

Računovodstvo ima sve karakteristike jednog informacionog sistema (cilj, funkcija, struktura, norme ponašanja, ulaz, izlaz, rezultat itd.), pa zato ono pruža ogroman broj informacija koje služe, ne samo upravljanju preduzećem, nego i funkcionisanju društvenog informacionog sistema.

U savremenom preduzeću, odnos računovodstva, poslovnih finansija i revizije prema menadžmentu preduzeća, rezultat je istorijskog razvoja preduzeća i njegovih osnovnih funkcija.

U kojoj mjeri će zemlje u tranziciji ostvariti bitne promjene u razvoju tržišne privrede, zavisi najviše od aktivnog znanja menadžera kada su u pitanju računovodstvo, revizija i poslovne finansije.

Ključne riječi: tržišna privreda, zemlje u tranziciji, informacioni sistem, menadžment, računovodstvo, revizija, poslovne finansije

Abstract: In modern business conditions, technical, and especially market factors, constitute the basis of the

achievement of business success, and therefore, management and leadership in specific companies are becoming more complicated. Information System of the Company should help defining its management functions and business policy.

Accounting has all the characteristics of an information system (objective, function, structure, norms of behavior,

input, output, outcome, etc.), so it provides a huge amount of information that serve not only the management of the company, but also the functioning of the social information system.

In the modern enterprise, the relationship of accounting, corporate finance and audit by the company management, presents the result of the historical development of the company and its basic functions.

To what extent will the countries in transition achieve substantial changes in the development of a market economy, depends mainly on the skills of active managers in the field of accounting, auditing and business finance.

Keywords: market economy, countries in transition, information systems, management, accounting, audit, business finance

UVOD

Kvalitetno funkcionisanje preduzeća zavisi od načina definisanja centralnog organa upravljanja i njegove moći, kao i od odnosa vrha preduzeća sa organizacionim dijelovima, zatim menadžment preduzeća mora uspostaviti optimalan balans između strategije savremenog preduzeća, njegovog oblika, metoda rasta, organizacione strukture i kriterijuma na kojima insistira perspektivno okruženje. U takvoj situaciji preduzeće mora težiti preduzetništvu okrenutog ka okruženju, ali istovremeno i preduzetništvu okrenutog ka samom preduzeću.

U savremenim uslovima poslovanja, tehnički, a naročito tržišni faktori, predstavljaju osnovu u ostvarivanju poslovnog uspjeha, pa zato upravljanja i rukovođenja konkretnim preduzećima

postaju sve komplikovanija. Informacioni sistem preduzeća treba da pomogne definisanju njegove upravljačke funkcije i poslovne politike.

Računovodstvo ima sve karakteristike jednog informacionog sistema (cilj, funkcija, struktura, norme ponašanja, ulaz, izlaz, rezultat itd.), pa zato ono pruža ogroman broj informacija koje služe, ne samo upravljanju preduzećem, nego i funkcionisanju društvenog informacionog sistema. U savremenom preduzeću, odnos računovodstva, poslovnih finansija i revizije prema menadžmentu preduzeća, rezultat je istorijskog razvoja preduzeća i njegovih osnovnih funkcija.

U kojoj mjeri će zemlje u tranziciji ostvariti bitne promjene u razvoju tržišne privrede, zavisi najviše od aktivnog znanja menadžera kada su u pitanju računovodstvo, revizija i poslovne finansije.

1. POJAM TRŽIŠNE PRIVREDE

U tržišnoj privredi, uspjeh i neuspjeh razdvaja vrlo tanka nit, odnosno skoro ista putanja koja vodi ka uspjehu može preduzeće odvesti i u zonu neuspjeha. razvijeni tržišni privredni sistem, međutim, ima razvijene mehanizme za revitalizaciju preduzeća i privrede kao takve. Od momenta osnivanja preduzeće postaje proizvod koji može, iz određenih razloga, postati predmet kupoprodaje.

Upravo takva mogućnost, taj odnos, nagoni preduzeća na stalno dokazivanje, jer u protivnom menadžment biva zamijenjen.

Pitanje restrukturiranja i ostvarivanja kontrole u preduzeću će biti potrebno rješavati kvalitativno novom, izmijenjenom, ambijentu.

Od nekoliko glavnih promjena privredno-sistemskog, poslovnog-organizacionog i finansijskog-računovodstvenog ambijenta, pomenut ćemo najtipičnije:

- činjenicu da će se u ulozi definisanog investitora, umjesto društvene zajednice kao imaginarnog vlasnika sve više pojavljivati mnoštvo fizičkih i pravnih lica.

Zatim, uvođenje u ekonomski ambijent preduzetničkih banaka i drugih finansijskih institucija, umjesto dosadašnjih, pretežno distributivnih, banaka, znatno će doprinijeti finansijskom uozbiljenju i zavođenje finansijske discipline.

Potom, uvešće se preduzeće kao dobitno orijentisana organizacija, slobodni učesnik u tržištu roba, radne snage i kapitala i specifična kompleksna roba .

Narednu promjenu predstavlja uvođenje preduzetničke uprave preduzeća sa novom upravljačkom filozofijom i novim znanjima, umjesto dosadašnje podaničke i iza samoupravnih organa skrivene uprave.

Umjesto usitnjenih i pojednostavljenih privrednih subjekata, implementiraće se poslovno-organizaciono složena preduzeća sa statusom jedinstvenog pravnog lica i finansijskog entiteta, što bi predstavljalo sledeću promjenu ambijenta.

Novo preduzeće se može definisati, dakle, kao dobitno orijentisana tečevinska organizacija, potpuni tržišni subjekt, ali i tržišni objekt, što pored ostalog, nužno podrazumijeva otvorenost preduzeća za promjene organizacione strukture i statusa, što je, sasvim izvjesno, bitna pretpostavka uspjeha, često značajan osnov rasta, a ne rijetko i uslov opstanka.

Tržišne ekonomije nude brojne modele restrukturiranja preduzeća, od kojih su za našu privredu, u ovoj fazi, najprimjerniji i posebno interesantni: menadžer, zatim, kupoprodaja preduzeća ili njegovog užeg organizacionog dijela, potom, promjena vlasničke strukture preduzeća, nakon toga, organizovanje složenih preduzeća sa statusom holdinga, pribavljanje dodatnog kapitala emitovanje dionica, definisanje titulara društvenog kapitala putem podjela na zaposlene i dr.

Iz činjenice da preduzeće predstavlja spoj sredstava i organizacije, za potrebe odlučivanja u navedenim aktivnostima restrukturiranja preduzeća neophodno je njegovu vrijednost izvoditi iz buduće snage cjeline preduzeća, što je obuhvatniji model vrijednosti preduzeća od prethodno navedenog, te kao takav zahtijeva ekspertnu procjenu cjeline preduzeća.

Vrednovanje cjeline preduzeća na osnovu budućih dobitaka preduzeća posebno je pogodan oblik za sljedeće modele restrukturiranja:

- menadžer,
- kupoprodaja preduzeća,
- promjena vlasničke strukture preduzeća,
- finansijska sanacija preduzeća i sl.

Kroz prodajnu cijenu, prodavač teži da postigne obeštećenje za dobitke kojih se u budućnosti odriče, dok će kupac preduzeća (ili užeg dijela) platiti maksimalno onoliko koliko dobitaka može ostvarivati u životnom vijeku preduzeća.

U bilo kakve oblike restrukturiranja se neće ići bez eliminisanja skrivenih gubitaka i putem smanjenja knjigovodstvene vrijednosti preduzeća do nivoa

koji obezbjeđuje realizaciju budućih, tj. očekivanih periodičnih dobitaka, na teret vlastitog kapitala ili poravnanjem sa povjeriocima.

Međutim, za obavljanje složenog zadatka kakav je vrednovanje, tj. procjena preduzeća, u nas se ne raspolaže znanje i iskustvom niti se adekvatno pažnja poklanjala računovodstvenom informacionom sistemu, koji predstavlja informacionu osnovu na bazi koje je jedino moguće obaviti adekvatno vrednovanje preduzeća kao cjeline ili užeg organizacionog dijela.

1.1. Zemlje u tranziciji u savremenim uslovima privređivanja

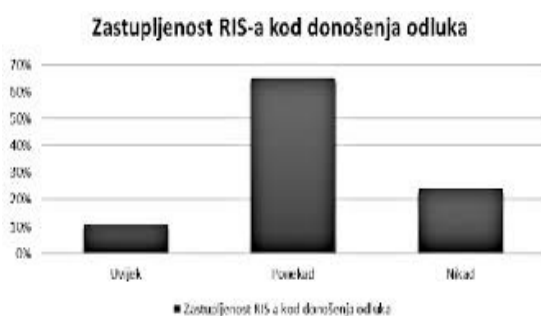
U savremenim uslovima privređivanja, tehnički i tržišni faktori imaju presudnu ulogu u kreiranju poslovnog uspjeha konkretnog preduzeća. Upravljanje i rukovođenje postaje sve teže.

Potrebno je da preduzeća organizuju poslovni sistem informisanja. Kao i razvijene zemlje svijeta, tako i zemlje u tranziciji, usmjeravaju svoje aktivnosti ka ovom načinu ostvarenja poslovnog uspjeha.

Sistem informisanja treba da posluži preduzeću za potrebe definisanja njegove upravljačke funkcije, poslovne politike i proces donošenja poslovnih odluka. Računovodstvo pruža široke mogućnosti korišćenja ogromnog broja informacija, kako za potrebe upravljanja privredom tako i za potrebe funkcionisanja društvenog sistema informisanja i ima sva obilježja jednog informacionog sistema: cilj, funkcija, struktura, norme ponašanja, rezultat itd.

U uslovima stalnog procesa rasta i razvoja preduzeća, prema vremenu, funkcijama, internom i eksternom okruženju i opštoj organizaciji privrednih i pravnih subjekata, menadžment preduzeća kao sistem savremene tržišne ekonomije u upravljanju i rukovođenju resursima preduzeća, zahtijeva konstituisanje računovodstva, poslovnih finansija i revizije, kao i njihovu međusobnu uslovljenost i povezanost.

Grafikon br. 1. Računovodstveni informacioni sistemi (RIS)

Извор: www.scribd.com/elektronoskoposlovanje/

1.2. Evolucija računovodstvenog informacionog sistema

Sve komponente računovodstva nisu se istovremeno razvijale. Najprije se počelo razvijati knjigovodstvo, koje je do danas ostalo najvažniji dio računovodstva, što je bilo uslovljeno prvenstveno razvojem proizvodnih snaga. Razvojem privrede značaj knjigovodstva sve više je rastao.

Djelovanje pojedinih preduzeća počinje se kontrolisati uvođenjem jednoobraznih knjigovodstvenih podataka, upravo u ovom periodu intenzivnog korišćenja naučnih dostignuća, u smislu unapređenja metoda i tehnike rada, pojedina područja knjigovodstva razvila su se do te mjere da su prerasla obično evidentiranje pojedinih sredstava i promjena na tim sredstvima. Drugim riječima, to je vrijeme kada možemo početi govoriti o transformaciji knjigovodstva u računovodstvo.

Računovodstvo danas ima značajnu ulogu u informativnom sistemu preduzeća i predstavlja nezamjenljiv metod i instrument upravljanja i rukovođenja modernim preduzećem.

1.3. Odnos računovodstva i menadžmenta

U savremenom preduzeću odnos računovodstva, poslovnih finansija i revizije prema menadžmentu preduzeća predstavlja proizvod istorijskog razvoja preduzeća i njegovih elementarnih funkcija.

Kadrovi koji realizuju menadžment preduzeća moraju konstantno inovirati svoja stručna specijalistička znanja, zatim znanja iz poslovne kulture, potom racionalno upravljati sopstvenim vremenom i na adekvatan način delegirati poslove saradnicima, kao i voditi poslovne razgovore i sastanke u cjelishodne oblike kontrole izvršavanja postavljenih programa i planova rada preduzeća.

Obzirom na to, da se računovodstvo istorijski razvijalo sa razvojem tržišne privrede i menadžmenta, od knjigovodstva trgovine, knjigovodstva proizvodnje u računovodstveni informacioni sistem, sasvim je logična čvrsta kauzalna veza između računovodstva i menadžmenta

Predmet računovodstvene analize čini ispitivanje i ocjena finansijske pozicije i rezultata poslovanja na osnovu poređenja iz računovodstvenih obračuna i predračuna, kao korišćenje ostalih postupaka utvrđivanja na odstupanja i uzroke odstupanja, kao i njihovih posljedica, kako bi na osnovi tih saznanja menadžment preduzeća predložio mjere za njihovo poboljšanje.

Posebno mjesto u računovodstvenoj analizi zauzima analiza finansijske situacije preduzeća:

-analiza strukture imovine, strukture kapitala, finansijske strukture, likvidnosti, finansijske snage,uspjeha prodaje,prinosne snage i sl.

Računovodstveno informisanje može se definisati kao pružanje računovodstvenih informacija internim i eksternim korisnicima, kao gotovih dokumenata ili dokumenata za dalju obradu i prezentaciju.

Računovodstvo i menadžment su svakodnevno povezani procesi iz kojih se formiraju podaci i informacije o poslovnim transakcijama prihoda,rashoda,novčanog toka,sredstava,stanje imovine-kapitala,odnosno daju informacije o zarađivačkoj sposobnosti preduzeća,na osnovu čega se donose odgovarajuće poslovne odluke o cijenama,troškovima,obavezama,kreditnim aranžmanima i sl.

Tabela br. 1. Menadžment znanja

OSNOVNE KARAKTERISTIKE MENADŽMENTA ZNANJA
Kvalitet
Inovacije
Kreativnost

Izvor: Morgan, J. (2013, Jul 23). *5 Must-Have Qualities Of The Modern Manager*. Preuzeto sa Forbes:<http://www.forbes.com/sites/jacobmorgan/2013/07/23/5-must-have-qualities-of-the-modern-manager/>

Koncept menadžmenta znanja jedan je od osnovnih načina na koji će se izazovi i opasnosti savremenog i nepredvidljivog poslovnog okruženja, pretvoriti u šansu uspješnog poslovanja moderne organizacije i na tim osnovama graditi konkurentna prednost.

ZAKLJUČAK

U savremenom preduzeću, odnos računovodstva, poslovnih finansija i revizije prema menadžmentu preduzeća, rezultat je historijskog razvoja preduzeća i njegovih osnovnih funkcija.

Kvalitetno funkcionisanje preduzeća zavisi od načina definisanja centralnog organa upravljanja i njegove moći,kao i od odnosa vrha preduzeća sa organizacionim dijelovima,zatim menadžment preduzeća mora uspostaviti optimalan balans između strategije savremenog preduzeća,njegovog oblika,metoda rasta,organizacione strukture i kriterijuma na kojima insistira perspektivno okruženje. U takvoj situaciji preduzeće mora težiti

preduzetništvu okrenutog ka okruženju,ali istovremeno i preduzetništvu okrenutog ka samom preduzeću.

U tržišnoj privredi,uspjeh i neuspjeh razdvaja vrlo tanka nit,odnosno skoro ista putanja koja vodi ka uspjehu može preduzeće odvesti i u zonu neuspjeha.razvijeni tržišni privredni sistem,međutim,ima razvijene mehanizme za revitalizaciju preduzeća i privrede kao takve.Od momenta osnivanja preduzeće postaje proizvod koji može,iz određenih razloga,postati predmet kupoprodaje.

U uslovima stalnog procesa rasta i razvoja preduzeća, prema vremenu, funkcijama, internom i eksternom okruženju i opštoj organizaciji privrednih i pravnih subjekata, menadžment preduzeća kao sistem savremene tržišne ekonomije u upravljanju i rukovođenju resursima preduzeća, zahtijeva konstituisanje računovodstva, poslovnih finansija i revizije, kao i njihovu međusobnu uslovljenost i povezanost.

U savremenom preduzeću odnos računovodstva, poslovnih finansija i revizije prema menadžmentu preduzeća predstavlja proizvod historijskog razvoja preduzeća i njegovih elementarnih funkcija.

Razvijena i kompetentna računovodstvena profesija predstavlja jedan od esencijalnih uslova za usavršen i moderan sistem finansijskog izvještavanja, koji treba da rezultira većem stepenu upoređivanja i razumijevanja ekonomskih prikaza pivrednih entiteta.

Polazeći od činjenice,da je računovodstvo ključni informacioni sistem za kontrolu resursa svakog preduzeća njegovih učinaka,te za donošenje optimalnih menadžerskih odluka,svaki investitor ili neki drugi donosilac odluka u biznisu,a posebno svaki suvremeni menadžer mora poznavati ključne računovodstvene kategorije ,kao i koncepte koji se široko primjenjuju u poslovanju preduzeća.

LITERATURA

- [1] Drucker, Peter (2002), *Managing in the next society*,New York,
- [2] Krsmanović, B., Polić, S., (2008) *Informacione tehnologije u računovodstvu i reviziji*, Banja Luka, Bjeljina,
- [3] Legget, J. A., & Carter, N. T. (2012). Rio+20: The United Nations Conference on Sustainable Development, June 2012 ,str 3. *CRS Report for Congress* (p. 14). Congressional Research Service. Retrieved from <http://fas.org/sgp/crs/row/R42573.pdf>,
- [4] Morgan, J. (2013, Jul 23). *5 Must-Have Qualities Of The Modern Manager*. Preuzeto sa Forbes:<http://www.forbes.com/sites/jacobmorgan/2013/07/23/5-must-have-qualities-of-the-modern-manager>